

Datum	Dnr	Mottagare
2019-03-07	2244-18	
Handläggare	Direkt	
Stig Thörnqvist	010 698 62 65	
Avdelningen för fiskförvaltning		

Tillämpning av påtaglig skada eller påtagligt försvårande, MB 3 kap. 5 § Riksintresse för yrkesfiske

MB 3 kap. 5 §

” Mark- och vattenområden som har betydelse för (rennäringen eller) yrkesfisket eller för vattenbruk skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande.

Områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket”.

Följande sammanfattning är delvis anpassad och komprimerad efter Boverkets information ”PBL Kunskapsbanken, en handbok om plan- och bygglagen”.

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/riksintressen/riksintresseansprak-3-kap-mb/>

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/riksintressen/riksintressen-i-pbl/pataglig-skada/>

Inledning

Bestämmelserna om riksintressen och påtaglig skada ska tillämpas vid prövningar enligt ett antal olika lagar, normalt i ärenden som handlar om ny eller ändrad markanvändning.

När det gäller bestämmelserna i Miljöbalken om riksintressena för yrkesfiske används begreppet "påtagligt försvåra". I Boverkets vägledning används "påtaglig skada" som en synonym beteckning.

I PBL används formuleringen "tillgodose riksintressen". Vid olika prövningar har riksintresset ansetts vara tillgodosett om riksintresset inte påtagligt skadas.

Riksintressets syfte

Ett riksintresse syftar till att värna ett antal värden eller egenskaper inom ett visst mark- eller vattenområde. Skälet för att utpeka ett riksintresse är att det har ansetts vara ett nationellt intresse att vissa områden med speciellt goda förutsättningar utnyttjas för det ändamål de är mest lämpade för. Ett exempel är riksintresset för yrkesfiske som

motiveras av samhällets intresse av att i ett långsiktigt perspektiv säkerställa möjligheterna att bedriva fiske inom ett visst område.

Värdebeskrivningar och bedömningsgrunder

Utgångspunkten för bedömningen av påtaglig skada är därför de värdebeskrivningar som har legat till grund för riksintressemyndigheternas anspråk. Medför en åtgärd att ett av de värden eller egenskaper som legat till grund för utpekandet helt eller delvis går förlorat så kan det vara tillräckligt för att riksintresset ska anses vara påtagligt skadat.

Ett riksintresse är inget "stoppområde" där ingenting får ske. Har ansvarig myndighet tydliggjort vilka värden och egenskaper som anspråket grundas på och kommunen respekterar dessa värden i en förändringsprocess, finns det ofta goda förutsättningar att genomföra åtgärder på ett sådant sätt att områdets värden inte skadas påtagligt.

För att åtgärden ska vara otillåten så måste skadan vara påtaglig, det vill säga skadan måste vara av en viss dignitet. Däremot behöver det inte vara säkert att skadan verkligen inträffar, det räcker med att åtgärden "kan" medföra en påtaglig skada för att den ska vara otillåten.

För att en åtgärd ska anses medföra en påtaglig skada så ska den antingen ha bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller tillfälligt ha mycket stor negativ påverkan på detta. (jfr. [prop. 1997/98:45 del 2](#) sid. 30)

"Bestående negativ påverkan" kan förstås som att åtgärderna antingen ska vara irreparabla eller irreversibla. Med irreparabel menas att skadan inte kan läkas eller ersättas i efterhand. En irreversibel förändring är en sådan som inte kan vändas eller hindras när den har startat.

En åtgärd kan innebära påtaglig skada på ett riksintresse och därför vara otillåten även om åtgärden vidtas utanför riksintresseområdet. Det spelar alltså ingen roll om åtgärden är lokaliserad inom eller utanför det utpekade området. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas. (jfr. [prop. 1985/86:3](#) sid. 117f.)

Buller, utsläpp och andra störningar

Ostördhet är en väsentlig egenskap för att ett område ska bibehålla sina värden. Störningar kan uppstå på många olika sätt. Utöver buller kan det till exempel handla om ljus och utsläpp av olika slag. För vattenlevande organismer kan en åtgärd långt uppströms självklart påverka värdena hos ett område nedströms.

Restriktioner, begränsningar och hinder

Vissa typer av riksintressen medför i sig en omgivningspåverkan. Yrkesfiske är ett sådant exempel. En åtgärd som kan medföra restriktioner för ett områdes nyttjande för det ändamål som föranlett riksintresset kan då utgöra en påtaglig skada. Det kan till exempel gälla om man uppför ett bostadsområde i anslutning till en fiskehamn.

Barriäreffekter, samband och sammanhang

Även olika typer av barriäreffekter och brutna samband kan innebära påtaglig skada på ett riksintresse. För fiskhabitat kan olika spridnings- eller flyttningsskorridorer för fisk vara av väsentlig betydelse.

Kumulativ skada, följförändringar och synergieffekter

En påtaglig skada kan uppkomma genom summan av ett antal likartade åtgärder som betraktade var för sig inte innebär någon påtaglig skada. Vid en bedömning av om en åtgärd medför en påtaglig skada så behöver också konsekvenserna för efterföljande beslut beaktas.

Kumulativa effekter

En utgångspunkt i rättspraxis är att lika fall ska bedömas lika. Därför kan en åtgärd anses medföra en påtaglig skada om den får en "praxisbildande effekt", det vill säga kan komma att användas som argument för att tillåta liknande åtgärder som tillsammans kommer att medföra en påtaglig skada. När risken för kumulativ skada bedöms så behöver man ta ställning till hur sannolikt det är att en viss åtgärd följs av flera likartade. Det kan till exempel hänga samman med exploateringstrycket inom det aktuella området. (jfr. [prop. 1985/86:3](#) sid. 175)

Följförändringar

För vissa slag av projekt går det redan från början att förutse att det kommer att medföra ytterligare åtgärder. Det kan till exempel handla om tillkommande infrastruktur och ytor för parkering.

Synergieffekter

Det kan även uppstå synergieffekter mellan olika typer av åtgärder inom ett projekt som var och en för sig inte innebär någon påtaglig skada.

Påverkan på ännu inte utnyttjade resurser

Riksintressena ska värna områden som har speciellt goda förutsättningar för ett visst ändamål. Det kan handla om såväl ett bevarande och skydd av pågående mark- och vattenanvändning som framtida förändringsanspråk. Åtgärdernas påverkan på ett

område måste därför bedömas i ett långsiktigt perspektiv. (jfr. [prop. 1985/86:3](#) sid. 154)

Om ett område ännu inte har tagits i anspråk för ett visst ändamål så är det alltså ändå inte tillåtet att vidta en åtgärd som påtagligt skulle försvåra utnyttjandet av de resurser som motiverade riksintresseanspråket.

Hinder mot att utnyttja ett områdes fulla potential

En åtgärd som utförs på ett sådant sätt att den utgör ett hinder mot att nyttja ett områdes fulla potential skulle också kunna anses medföra en påtaglig skada.

Påtaglig skada på fisk MB 3 kap. 5 §

Fiskets bedrivande:

Fångstområden

- Fysiska installationer för energiproduktion, transporter eller materialutvinning under anläggnings- och driftsfas.
- Sjöfart, farleder och trafiksepareringszoner
- Områdesskydd för naturvården

Hamnar

- Annan markanvändning, oftast bostadsbebyggelse

Lek- och uppväxtområden samt vandringsområden

Generella störningar på Ekosystemfunktioner och strukturer i fiskars livsmiljö

- Bottenpåverkan och erosion av bottenstrukturer, exempelvis förlust av ålgräsängar och makroalger
- Övergödning och påverkan från markavrinning
- Barriärer som dammar eller hamnanläggningar
- Buller från fartyg och fritidsbåtar
- Mekanisk påverkan på vegetationsområden av vågor från fartyg och fritidsbåtar
- Fiske